

Województwo zachodniopomorskie

Historia

**Sprawozdanie z egzaminu maturalnego
w roku 2014**

Opracowanie

Grzegorz Wnuk (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Barbara Andrzejewska (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Jaworznie)

Wanda Królikowska (Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Warszawie)

Redakcja

dr Wioletta Kozak (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

dr Marcin Smolik (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Opracowanie techniczne

Bartosz Kowalewski (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Współpraca

Beata Dobrosielska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Agata Wiśniewska (Centralna Komisja Egzaminacyjna)

Wydziały Badań i Analiz okręgowych komisji egzaminacyjnych

Opracowanie dla województwa zachodniopomorskie**Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Poznaniu**

Maciej Młynarczyk

Jerzy Kraczkowski

Michał Pawlak

Jacek Pietrzak

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 022 536 65 00, fax 022 536 65 04
e-mail: ckesekr@cke.edu.pl
www.cke.edu.pl

Poziom podstawowy

1. Opis arkusza

zadania złożone, w których poszczególne polecenia wymagały od zdającego wykazania się różnymi umiejętnościami określonymi w standardach wymagań egzaminacyjnych dla poziomu podstawowego. Zadania otwarte i zamknięte uwzględniały historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury na przestrzeni wszystkich epok historycznych: od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX aż do końca XX wieku. W arkuszu wykorzystano różnorodne źródła wiedzy historycznej.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań w arkuszu egzaminacyjnym zdający mógł uzyskać maksymalnie 100 punktów.

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym

Liczba zdających		423
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu w wersji standardowej	z liceów ogólnokształcących	355
	z liceów profilowanych	0
	z techników	68
	z liceów uzupełniających	0
	z techników uzupełniających	0
	ze szkół publicznych	388
	ze szkół niepublicznych	35
	ze szkół na wsi	1
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	118
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	143
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	161
	kobiety	185
	mężczyźni	238

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach w wersji dostosowanej	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	2
	słabowidzący	1
	niewidomi	0
	słabosłyszący	1
	nieśłyszący	0
	Ogółem	4

Do egzaminu przystąpili również absolwenci z lat ubiegłych, którzy dotychczas nie uzyskali świadectwa dojrzałości, oraz tacy, którzy uzyskali świadectwo dojrzałości we wcześniejszych latach, a w maju 2014 r. przystąpili ponownie do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminacyjnego albo uzyskania wyniku z historii jako nowego przedmiotu dodatkowego.

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

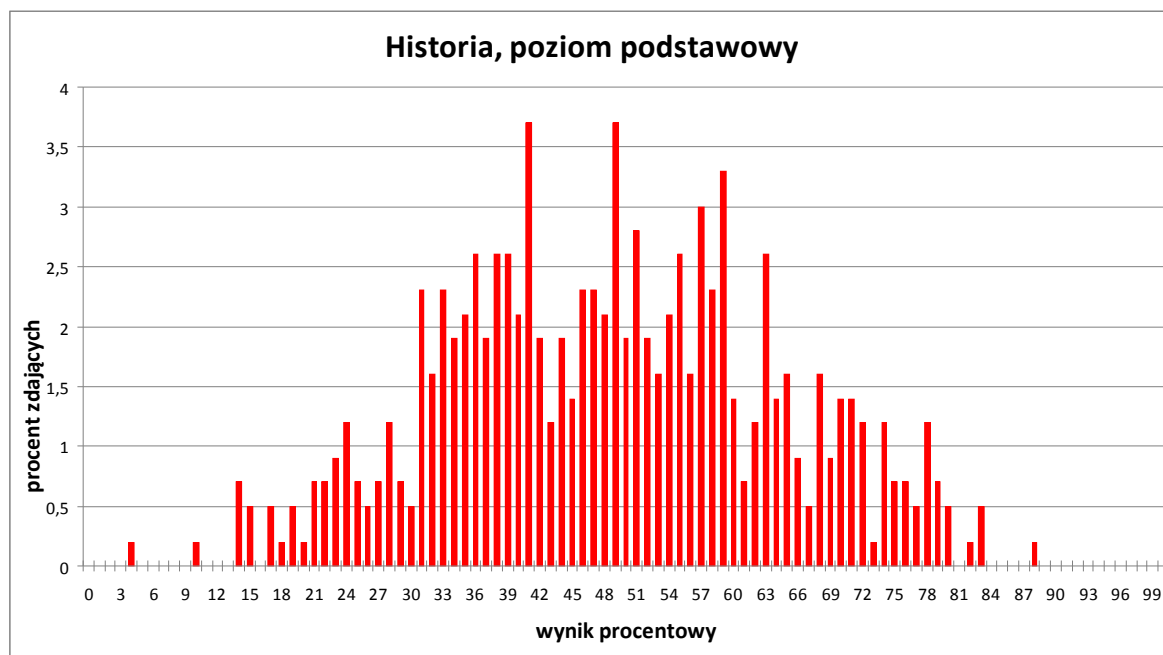
Termin egzaminu		20 maja 2014 r.	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		120 minut	
Liczba szkół		127	
Liczba zespołów egzaminatorów*		1	
Liczba egzaminatorów*		24	
Liczba obserwatorów ¹ (§ 143)		0	
Liczba unieważnień ¹	w przypadku:		
	§99 ust.1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
		wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
		zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu części egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym zdającym	0
	§99 ust.2	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
§ 146 ust. 3	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	0	
Liczba wglądów ¹ (§ 107)		0	

*Dane dotyczą obu poziomów egzaminu (podstawowego i rozszerzonego) łącznie.

¹Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 83, poz. 562, ze zm.)

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 1. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne

Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
423	4	88	49	49	48	16

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)
1.	Korzystanie z informacji	Rozpoznanie charakterystycznych cech cywilizacji starożytnych.	73
2A.	Tworzenie informacji	Wyciąganie wniosków wynikających z porównania.	49
2B.	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	86
2C.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość zasady organizacji społeczeństwa egipskiego.	40
3.	Korzystanie z informacji	Uporządkowanie chronologiczne wydarzeń historycznych ze starożytności.	59
4A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	78
4B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość korzeni kultury i języka polskiego.	32
5A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	8
5B.	Korzystanie z informacji	Wskazanie następstw wzniesienia określonych budowli w starożytnym Rzymie.	74
6A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	15
6B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań cesarzy rzymskich.	53
7.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji zawartych w treści mapy.	82
8.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość wydarzeń z historii średniowiecza.	48
9A.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie skutków zjawiska.	44
9B.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu – rozpoznanie postaci.	47
10A.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	47
10B.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	56
11.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość struktury społeczeństwa miast średniowiecznych.	22
12A.	Korzystanie z informacji	Zestawienie informacji ze źródeł.	73
12B.	Korzystanie z informacji	Wybieranie informacji wyjaśniających problem.	64
13A.	Tworzenie informacji	Porównanie opinii autorów źródeł o postaci.	89
13B.	Korzystanie z informacji	Wskazanie przyczyn różnej oceny postaci króla.	70
13C.	Tworzenie informacji	Krytyczna analiza źródeł – ocena prawdziwości sformułowań.	73
14.	Korzystanie z informacji	Wskazanie przyczyn zmian demograficznych.	54
15.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość faktów ze średniowiecza.	65

16A.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn postawy autora źródła.	82
16B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość konsekwencji wydarzenia.	72
17.	Tworzenie informacji	Interpretacja źródła ikonograficznego – wyjaśnienie wymowy przekazu ikonicznego.	30
18A.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	40
18B.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	58
19A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	54
19B.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	65
20A.	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	78
20B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość biografii (działalności) postaci historycznych.	16
21A.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn decyzji władcy.	36
21B.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	69
22A.	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzeń w czasie.	78
22B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość funkcji budowli historycznych.	45
22C.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji w tekście.	61
23A.	Korzystanie z informacji	Umiejscowienie wydarzeń w przestrzeni.	37
23B.	Korzystanie z informacji	Wskazanie możliwych skutków inwestycji.	59
24A.	Tworzenie informacji	Rozpoznanie wydarzenia i uzasadnienie odpowiedzi.	35
24B.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	55
25A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	33
25B.	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	46
26A.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań twórców polskich z XIX wieku.	19
26B.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie przyczyn zjawiska.	59
27A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu – podanie nazwy polityki władz.	16
27B.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie skutków polityki.	12
28.	Tworzenie informacji	Uzasadnienie tezy zawartej w tekście.	56
29.	Korzystanie z informacji	Uporządkowanie chronologiczne wydarzeń historycznych z XIX wieku.	26
30A.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	33
30B.	Korzystanie z informacji	Wskazanie celu działań.	39
30C.	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	79

30D.	Korzystanie z informacji	Wybranie informacji z tekstu w celu wyjaśnienia problemu.	43
30E.	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji z tekstu.	72
31A.	Korzystanie z informacji	Rozpoznanie stylu w sztuce użytkowej.	23
31B.	Korzystanie z informacji	Wskazanie cech charakterystycznych stylu.	10
32A.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z tekstu.	30
32B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość nazw aktów prawnych.	30
32C.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość faktów związanych z przewrotem majowym.	27
33.	Tworzenie informacji	Interpretacja źródła ikonograficznego – wyjaśnienie propagandowego celu przekazu ikonicznego.	35
34A.	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzeń historycznych w przestrzeni.	56
34B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość polityków XX wieku.	31
34C.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość terminów związanych z historią gospodarczą XX wieku.	52
34D.	Tworzenie informacji	Formułowanie oceny i jej uzasadnienie.	31
35A.	Korzystanie z informacji	Umieszczenie w czasie wydarzeń historycznych.	47
35B.	Korzystanie z informacji	Wybranie z tekstu informacji wyjaśniających problem.	21
35C.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość biografii polityków XX wieku.	21
35D.	Korzystanie z informacji	Umieszczenie wydarzenia historycznego w przestrzeni.	56
36A.	Tworzenie informacji	Porównania danych statystycznych i sformułowanie wniosku.	55
36B.	Korzystanie z informacji	Określanie najważniejszej przyczyny trendu w gospodarce wymienionych państw.	31
37.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość dokonań wybitnych przedstawicieli Kościoła katolickiego.	63

Poziom rozszerzony

1. Opis arkusza

Arkusz egzaminacyjny z historii na poziomie rozszerzonym składał się z trzech części. Część I stanowił test sprawdzający wiadomości i umiejętności określone w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii, głównie dla poziomu podstawowego. Zadania otwarte i zamknięte uwzględniały historię polityczną, historię społeczno-gospodarczą oraz historię kultury na przestrzeni wszystkich epok historycznych: od starożytności poprzez średniowiecze, czasy nowożytne, wiek XIX aż do końca XX wieku.

Część II i część III zatytułowano *Spoleczeństwa wobec najeźdźców, okupantów i zaborców od starożytności do XX wieku*.

Wszystkie zadania sprawdzały wiadomości i umiejętności opisane w standardach dla poziomu rozszerzonego. Zdający wykonywał polecenia do zamieszczonych w arkuszu źródeł wiedzy historycznej i pisał wypracowanie na jeden z dwóch tematów:

Temat 1. *Bić się czy nie bić?* Scharakteryzuj i oceń postawy Polaków wobec zaborców w XIX wieku.

Temat 2. *Przystosowanie czy opór?* Scharakteryzuj i oceń postawy Polaków wobec władzy komunistycznej w latach 1945 – 1956.

Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań w arkuszu egzaminacyjnym zdający mógł uzyskać maksymalnie 50 punktów, w tym za część I arkusza – 20 punktów, za część II – 10 punktów i za część III – 20 punktów.

2. Dane dotyczące populacji zdających

Tabela 1. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym

Liczba zdających		176
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu w wersji standardowej	z liceów ogólnokształcących	171
	z liceów profilowanych	0
	z techników	5
	z liceów uzupełniających	0
	z techników uzupełniających	0
	ze szkół publicznych	169
	ze szkół niepublicznych	7
	ze szkół na wsi	0
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	22
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	55
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	99
	kobiety	69
	mężczyźni	107

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 4 osoby – laureatów i finalistów Ogólnopolskiej Olimpiady Historycznej.

Tabela 2. Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach w wersji dostosowanej	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	0
	słabowidzący	1
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	nieśłyszący	0
	Ogółem	1

Do egzaminu przystąpili również absolwenci z lat ubiegłych, którzy w maju 2014 r. przystąpili ponownie do egzaminu maturalnego w celu podwyższenia wyniku egzaminacyjnego albo uzyskania wyniku z historii jako nowego przedmiotu dodatkowego.

3. Przebieg egzaminu

Tabela 3. Informacje dotyczące przebiegu egzaminu

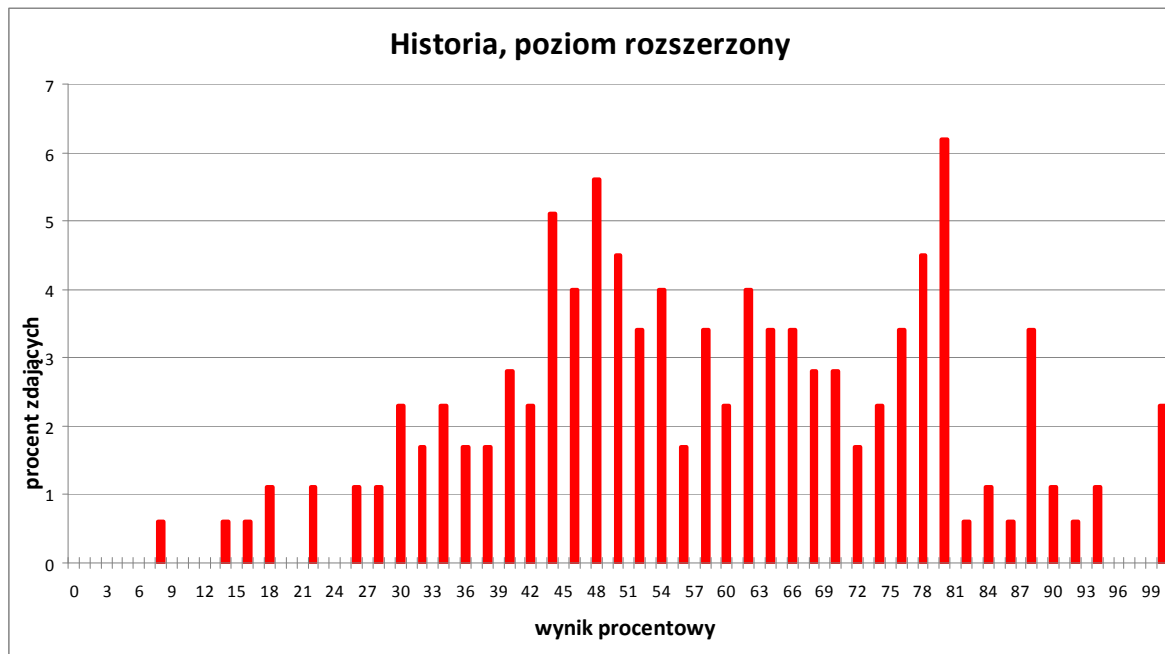
Termin egzaminu		20 maja 2014 r.	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		180 minut	
Liczba szkół		52	
Liczba zespołów egzaminatorów*		1	
Liczba egzaminatorów*		24	
Liczba obserwatorów ¹ (§ 143)		0	
Liczba unieważnień ¹	w przypadku:		
	§ 99 ust. 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
		wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
		zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu części egzaminu w sposób utrudniający pracę pozostałym zdającym	0
	§ 99 ust. 2	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
§ 146 ust. 3	stwierdzenia naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu	0	
Liczba wglądów ¹ (§ 107)		2	

*Dane dotyczą obu poziomów egzaminu (podstawowego i rozszerzonego) łącznie.

¹ Na podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 83, poz. 562, ze zm.)

4. Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

Wykres 2. Rozkład wyników zdających

Tabela 4. Wyniki zdających – parametry statystyczne

Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Modalna (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
176	8	100	58	80	58	20

Dane w tabeli dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów.

Poziom wykonania zadań

Tabela 5. Poziom wykonania zadań

Nr zad.	Obszar standardów	Sprawdzana umiejętność	Poziom wykonania zadania (%)
1.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródła kartograficznego – rozpoznanie starożytnego miasta i uzasadnienie odpowiedzi.	82
2.	Tworzenie informacji	Porównanie zjawisk społecznych w dwóch epokach.	85
3.	Korzystanie z informacji	Wykorzystanie informacji do wyjaśnienia zjawiska.	54
4.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w przekazie ikonograficznym.	64
5.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość czasu panowania władców.	66
6.	Korzystanie z informacji	Analiza różnorodnych źródeł zgodnie z wymogami warsztatu historycznego w celu wyjaśnienia problemu.	76
7.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji z mapy.	51
8.	Korzystanie z informacji	Korzystanie ze źródła genealogicznego.	97
9.	Tworzenie informacji	Sformułowanie oceny polityki Napoleona zawartej w źródle i uzasadnienie odpowiedzi.	89
10.	Korzystanie z informacji	Uogólnianie informacji w celu rozpoznania ugrupowania politycznego i dobór argumentów uzasadniających odpowiedź.	60
11A.	Korzystanie z informacji	Odczytanie informacji ze źródła statystycznego.	79
11B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość przyczyn zjawiska gospodarczego.	72
12.	Korzystanie z informacji	Uogólnienie informacji w celu rozpoznania wydarzenia i określenia postawy autora źródła.	79
13.	Korzystanie z informacji	Analiza różnorodnych źródeł zgodnie z wymogami warsztatu historycznego w celu wyjaśnienia problemu.	71
14.	Korzystanie z informacji	Znajomość czasu wydarzenia i dobór argumentów uzasadniających odpowiedź.	43
15.	Korzystanie z informacji	Analiza źródła ikonograficznego zgodnie z wymogami warsztatu historycznego.	59
16.	Korzystanie z informacji	Wyjaśnienie związków między zjawiskami.	36
17.	Korzystanie z informacji	Wykorzystanie informacji do wyjaśnienia procesu.	74
18A.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie informacji w tekście.	59
18B.	Wiadomości i rozumienie	Znajomość skutków wydarzenia.	54
19.	Tworzenie informacji	Wyciąganie wniosków z porównania informacji i uzasadnienie stanowiska.	76
20.	Korzystanie z informacji	Formułowanie opinii i jej uzasadnianie.	82
21.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w przekazie ikonograficznym.	81
22.	Korzystanie z informacji	Wyszukanie i interpretacja informacji zawartych w źródle zgodnie z wymogami warsztatu historycznego.	72

23.	Wiadomości i rozumienie Korzystanie z informacji Tworzenie informacji	Pisanie własnego tekstu na podany temat.	41
-----	---	--	----

Komentarz

Zastosowane w 2014 roku arkusze egzaminacyjne z historii zarówno dla poziomu podstawowego, jak i rozszerzonego, pod względem sprawdzanych wiadomości i umiejętności, były porównywalne z arkuszami z poprzednich lat. Analiza rozwiązań zadań i ich wskaźniki statystyczne potwierdzają wnioski formułowane wcześniej wnioski, dotyczące stopnia opanowania wiadomości i umiejętności opisanych w standardach wymagań egzaminacyjnych z historii. Popełnione przez maturzystów błędy wskazują na braki w zakresie znajomości faktografii, co skutkuje niezadowalającym poziomem opanowania umiejętności historycznych. Prawidłowa interpretacja źródeł historycznych, wyjaśnienie zjawisk i procesów, wnioskowanie, a także dokonywanie ocen i formułowanie własnego tekstu nie jest możliwe bez posiadania odpowiedniego zasobu wiadomości przedmiotowych.

1. Analiza jakościowa zadań

Poziom podstawowy

Tegorocznym maturzystom na zadowalającym poziomie opanowali umiejętność porównywania opinii zawartych w dwóch źródłach. Rozwiązując zadanie 13A., zdający musieli porównać sądy Jana Długosza i Anonima tureckiego o królu Władysławie Warneńczyku, a w części B tego zadania – wskazać przyczynę różnej oceny króla przedstawioną w załączonych fragmentach źródeł. Zdający dobrze poradzi sobie także z oceną prawdziwości zdań dotyczących informacji z trzech źródeł – tablicy genealogicznej oraz fragmentów dwóch relacji ma temat bitwy pod Warną. Zadanie 13 w części A, jak i w częściach B oraz C poprawnie rozwiązała większość zdających.

Nie sprawiało także maturzystom trudności wyjaśnienie pochodzenia nazwy Polska z języka niemieckiego i węgierskiego. W zadaniu 7. mieli oni porównać nazwy umieszczone na mapie i w tabeli, a następnie wyjaśnić ich etymologię.

Bardzo trudne dla zdających okazało się zadanie 5A, które sprawdzało znajomość terminu *cenzor*. Obudowę do zadania stanowił tekst starożytnego pisarza Diodora Sycylijskiego, w którym opisywał dokonania Appiusza Klaudiusza i informował, że Appiusz Klaudiusz *przy układaniu listy senatorów nie usunął żadnego z senatorów cieszących się złą sławą*. Ten fragment tekstu źródłowego wyraźnie wskazywał, że Appiusz Klaudiusz był cenzorem. Zdający podawali nazwy różnych urzędów w starożytnym Rzymie – „konsul”, „trybun ludowy”, „dyktator”, „pretor”, a niektórzy wymieniali nawet nazwy urzędników w polis ateńskiej – „strateg”, „archont”. Świadczy to o nieznajomości organizacji władzy w republice rzymskiej i zakresie kompetencji rzymskich urzędników.

Zadanie 6A sprawdzało znajomość terminu *pryncypat*. Obudowę do tego zadania był fragment *Historii rzymskiej* Kasjusza Diona, w którym została scharakteryzowana władza cesarza w okresie pryncypatu. Od zdającego oczekiwano dokonania uogólnienia informacji zawartych w tekście, ze szczególnym zwróceniem uwagi na fragment mówiący o zachowaniu przez władców urzędów z czasów republikańskich i dbałości o utrzymanie pozorów przyznania im władzy przez lud. Najczęściej zdający zamiast „pryncypat” podawali: „cesarstwo”, „monarchia”, „republika”, co może świadczyć o nieznajomości procesu przemian ustrojowych w starożytnym Rzymie. Wśród zdających znaleźli się również tacy, którzy podawali terminy związane z historią polityczną starożytnej Grecji – „demokracja”, „oligarchia”.

Błędne rozwiązania w zadaniach 5A i 6A świadczą o brakach wiadomości z zakresu starożytności oraz braku umiejętności uogólniania informacji zawartych w tekstach źródłowych.

Kolejnym zadaniem wymagającym znajomości terminologii historycznej było zadanie 27A, które dotyczyło polityki Kulturkampfu. Zadający wykonywali to zadanie na podstawie fragmentu listu biskupów do duchownych w zaborze pruskim z 1873 roku. Tekst tego listu świadczył o dążeniu państwa niemieckiego do ograniczenia niezależności Kościoła katolickiego oraz zawierał postanowienia podjęte przez biskupów w celu przeciwstawienia się decyzjom władz. Wśród błędnych odpowiedzi najczęściej pojawiał się termin „germanizacja”. Niekiedy zdający starali się opisowo określić politykę niemiecką i podawali: „polityka antykościelna”, „polityka antyklerykalna”, „oddzielenie Kościoła od państwa”. Zdający nie potrafili uogólnić informacji zawartych w tekście źródłowym. Błędne odpowiedzi świadczą o nieznajomości terminu Kulturkampf, nieznajomości celów polityki prowadzonej przeciwko Kościołowi katolickiemu w latach 1871–1878 na terenie całych Niemiec, a nie tylko na terenie zaboru pruskiego. Problemy zdających z poprawnym rozwiązaniem tego zadania mogą także świadczyć o częstym postrzeganiu, w praktyce szkolnej, polityki prowadzonej przez Otto von Bismarcka jedynie przez pryzmat doświadczeń mieszkańców zaboru pruskiego w XIX wieku.

Zadanie 20B sprawdzało wiedzę zdających o dokonaniach Stanisława Konarskiego – jednego z czołowych przedstawicieli polskiego oświecenia. Piszący otrzymał polecenie, aby wymienić dwie zasługi Konarskiego uzasadniające napis „Sapere auso”, widniejący na medalu, który otrzymał on od króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Wiedza zdających o Stanisławie Konarskim jest niewielka, w odpowiedziach podawali oni często, że „był założycielem Szkoły Rycerskiej”, „posłem na Sejm Wielki”, „współautorem Konstytucji 3 maja”. Oznacza to, że wybierali odpowiedź z zakresu dzieł reformatorskich epoki stanisławowskiej.

Wielu zdających nie zna także postaci z historii najnowszej. Bardzo trudne było zadanie 35C, w którym należało wykazać się znajomością podstawowych faktów z dziejów PRL, podając informację z biografii Władysława Gomułki.

Bardzo trudne dla zdających okazało się zadanie 31., którego obudowę stanowiła fotografia przedstawiająca secesyjny dzban. W części A zdający musieli podać nazwę stylu w sztuce użytkowej przełomu XIX i XX wieku, dla którego reprezentatywny był przedmiot przedstawiony na fotografii. Różnorodność niewłaściwych odpowiedzi udzielonych przez zdających świadczy o niskim poziomie opanowania umiejętności rozpoznawania stylów w sztuce i ich nazw oraz określania czasu, w którym one występowały. Wskazuje także, że maturzyści nieuważnie czytają polecenia, gdyż informacja o czasie powstania tego przedmiotu została podana („...przełomu XIX i XX wieku...”). Wśród odpowiedzi pojawiały się: „gotyk”, „barok”, „rokoko”, „romantyzm”, „kubizm”. Zdający samodzielnie tworzyli nazwy stylu i podawali: „groteskowy”, „nowożytny”, „przeozdobny”. W części B zadanie polegało na podaniu dwóch cech stylu, dla którego jest reprezentatywny przedmiot przedstawiony na fotografii dzban. Sformułowania użyte przez zdających świadczą o braku umiejętności odczytania informacji zawartych w źródle – powinni dostrzec falistość linii i motywy roślinne.

W zadaniu 35B wymagano od zadających dokonania wyselekcjonowania ze źródła informacji wyjaśniających problem. Maturzyści nie potrafili określić, dlaczego wiadomość o wydarzeniach w Poznaniu w czerwcu 1956 r. bardzo szybko przedostała się na Zachód, chociaż we fragmencie „Dzienników” Anny Kowalskiej, będącym obudową do tego zadania, zawarto informację o odbywających się w tym czasie w Poznaniu Międzynarodowych Targach. Wielu zdających nie wykorzystało tej informacji. Wśród niepoprawnych odpowiedzi najczęściej powtarzało się stwierdzenie, że „Poznań jest wysunięty na zachód i dlatego informacje szybko przedostały się zagranicę”.

Z omówionych powyżej odpowiedzi w zadaniach, które okazały się dla zdających bardzo trudne wynika, że podstawową przyczyną niepowodzeń w prawidłowym ich rozwiązaniu był brak

elementarnej wiedzy historycznej, koniecznej do prawidłowego odczytania oraz właściwej interpretacji źródeł historycznych.

Poziom rozszerzony

Najłatwiejsze dla zdających historię na poziomie rozszerzonym okazało się zadanie 8., wyposażone w tablicę genealogiczną władców Francji z dynastii Burbonów, panujących w latach 1715–1830. Zdający musieli wykazać się umiejętnością wybierania informacji z załączonego źródła. Nieliczne pomyłki zdarzały się przy odczytywaniu z tablicy danych córki władcy dwóch państw – Polski i Saksonii, która była matką trzech królów Francji. Odpowiedź – „Maria Józefa” nie była odpowiedzią pełną, gdyż tablica zawierała informacje o dwóch kobietach noszących te imiona – Marii Józefie Habsburg i Marii Józefie Wettyn. Zdający otrzymywał punkt za odpowiedź „Maria Józefa Wettyn”.

Zdający poradzili sobie dobrze z zadaniami wyposażonymi w dwa lub trzy źródła, np. z zadaniem 19. ($p=0,76$) oraz z zadaniem 20. ($p=0,82$). Zadania te wymagały wykazania się umiejętnościami złożonymi, tj. konfrontowania informacji z różnorodnych źródeł – pisanych i ikonograficznych, oceny prawdziwości przekazu czy wyciągania wniosków wynikających z porównania.

Zadanie 19. było wyposażone w trzy źródła – fragmenty prac dwóch historyków Władysława Czaplińskiego i Adama Kerstena oraz mapę przedstawiającą projekt rozbioru Rzeczypospolitej na mocy traktatu zawartego w Radno w 1656 r. Zdający mieli ocenić, czy po wkroczeniu wojsk szwedzkich spełniły się nadzieje polskiej szlachty na pozytywne zmiany zarówno w relacjach z nowym władcą, jak i w polityce zagranicznej. Większość zdających prawidłowo odczytała informacje z dwóch źródeł pisanych i stwierdziła, że „nadzieje szlachty dotyczące utrzymania wolności szlacheckiej nie ziściły się, gdyż Karol Gustaw dążył do wzmocnienia swojej władzy, nie przestrzegał zasad demokracji szlacheckiej, groził konfiskatą dóbr za niestawienie się na elekcję”. Wnioski dotyczące polityki zagranicznej także okazały się w większości trafne. Zdający pisali: „układ w Radnot potwierdza, że Szwedzi nie mieli zamiaru walczyć o odzyskanie ziem polskich na wschodzie, porozumieli się z Rosją i Kozakami w celu podziału ziem Rzeczypospolitej”.

Wśród zadań zawartych w arkuszu dla poziomu rozszerzonego żadne zadanie nie okazało się dla zdających bardzo trudne, co może świadczyć o trafnym wyborze przedmiotu egzaminacyjnego. Natomiast dla trzech zadań poziom wykonania waha się w przedziale od 20% do 49%.

W zadaniu 16. wymagano od zdających oczekiwaną od piszących wiedzę na temat rzymskiego zwyczaju uhonorowania zwycięskiego wodza. Miała ona posłużyć wyjaśnieniu zachowania żony Hazdrubala, która w wypowiedzi skierowanej do męża stwierdziła, że „będzie zdobił tryumf” zwycięskiego wodza – Scypiona. Odpowiedzi zdających często wskazywały, iż nie wiedzą oni, kto był zwycięzcą, a kto się poddał oraz nie rozumieją, że w opinii żony Hazdrubal był człowiekiem pozbawionym honoru. Oto dwie błędne odpowiedzi zdających: „Hazdrubal miał odbyć tryumf. Jego żona mu o tym przypomniała i była oburzona, że ona nie będzie z nim w czasie uroczystości” oraz „Żona Hazdrubala wykrzyczała, że wszystko zaprzepaścił, poddając się i nie będzie miał tryumfu”. Niektóre odpowiedzi świadczą, że zdający nie zrozumieli polecenia. W odpowiedzi oceniali postępowanie Hazdrubala i wręcz usprawiedliwiali je: „Hazdrubal w opinii żony postąpił źle, ale tak naprawdę to on miał rację, bo dzięki poddaniu się ocalał życie, a jego żona zginęła”.

Podobnie jak w ubiegłych latach zdający mieli problemy z zadaniem polegającym na sformułowaniu poprawnego tytułu mapy. W zadaniu 7. zdający powinni dokonać analizy jej treści mapy i na tej podstawie określić: temat – straty terytorialne/zmiany terytorialne, czas – od końca XVII do końca XVIII w., oraz przestrzeń – Imperium Osmańskie/Turcja. Zdający otrzymywał punkt, gdy trzy elementy odpowiedzi były poprawne. Największy problem absolwenci mieli z określeniem poprawnego czasu zmian terytorialnych ukazanych na mapie. Warto jednak zwrócić uwagę, że w legendzie mapy podane były lata, w których następowały kolejne straty terytorialne. Zdający

albo nie dokonali analizy treści podanych w legendzie mapy, albo nie potrafili określić, w którym wieku doszło do tych wydarzeń. Zdarzało się także, że nieprawidłowo określali przestrzeń, której dotyczyły zmiany przedstawione na mapie. Traktowali ją zbyt szeroko, lub zbyt wąsko, np. „zmiany w basenie Morza Śródziemnego” czy „straty terytorialne Turcji na rzecz Austrii”.

Praca z mapą stanowi nadal wyzwanie dla maturzystów, a nauczyciele powinni poświęcać wiele uwagi ćwiczeniom z mapą na lekcjach historii. Warto jednak podkreślić, że zauważalny jest przyrost umiejętności w rozwiązywaniu tego typu zadań. W tym roku ponad połowa maturzystów dobrze poradziło sobie z formułowaniem tytułu mapy.

W arkuszach maturalnych z historii w wielu zadaniach sprawdzana jest umiejętność interpretacji źródeł ikonograficznych z różnych epok: plakatów, rysunków satyrycznych, reklam czy obrazów. W tym roku umiejętność interpretacji źródeł ikonograficznych była wymagana na poziomie rozszerzonym w zadaniach: 4., 6., 14., 15., 20., i 21. Duże problemy mieli zdający z interpretacją treści plakatu wydanego we Włoszech w czasie II wojny światowej, a przedstawiającego samuraja wymierzającego mieczem cios amerykańskiemu okrętowi (zadanie 14.). Najpierw zdający wybierał odpowiedź wskazującą rok, w którym najwcześniej mógł ukazać się plakat, a następnie uzasadniał swój wybór, interpretując poszczególne elementy plakatu. W wielu uzasadnieniach brakowało odniesień do treści plakatu – nie podawano, co oznacza przedstawiony na plakacie samuraj czy pod jaką banderą jest widniejący na plakacie okręt. Nie zauważano także flag państw Osi – Niemiec, Włoch i Japonii w tle ilustracji. Za uzasadnienia typu „Japonia przystąpiła wtedy do wojny” zdający nie uzyskiwał punktu. Zdarzały się także zaskakujące pomysły na interpretację treści plakatu, np.: „Japończyk chce popełnić samobójstwo. Chce to zrobić w typowy dla tego kręgu kulturowego sposób. Popełnia harakiri”.

2. Problem „pod lupą”

Tegoroczne tematy wypracowań maturalnych na poziomie rozszerzonym dotyczyły postaw społeczeństw wobec najeźdźców, okupantów, zaborców. W tematach wypracowań nawiązano do tytułów prac – publicysty Tomasza Łubieńskiego oraz historyka Andrzeja Friszke. Rozwiązanie tego zadania wymaga od zdającego wykazania się umiejętnością skonstruowania spójnej, logicznej wypowiedzi pisemnej, sformułowanej poprawną polszczyzną.

Zdający wybierali w większości temat pierwszy dotyczący postaw Polaków wobec zaborców w XIX wieku. Nad pracami w układzie problemowym przeważały prace w układzie chronologicznym. Zdający najczęściej opisywali udział Polaków w powstaniach narodowych, często pomijali w rozważaniach inne niż zbrojne formy walki o niepodległość. W wielu pracach skupili uwagę na wydarzeniach, do których doszło w zaborze rosyjskim, a jedynie na marginesie zauważano problem postaw Polaków wobec zaborców pruskiego i austriackiego. Dużą trudność sprawia maturzystom przedstawienie ewolucji w postawach Polaków w poszczególnych zaborach w XIX wieku. Przytoczone poniżej wypracowanie jest przykładem pracy, w której piszący ujął temat chronologicznie i najwięcej uwagi poświęcił wydarzeniom mających miejsce w zaborze rosyjskim. Autor podjął próbę ocenić skutki polskich zrywów narodowych, a także przytoczył w swym opisie inne formy działalności patriotycznej Polaków, nie zawsze związane z walką zbrojną. Wymienił kilka postaci związanych z tematem wypracowania, np.: Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Józefa Chłopickiego, Aleksandra Świętochowskiego, Michała Drzymałę, ale nie dokonał ich próby oceny ich postaw.

W 1795 roku Polska została ~~rozbita~~ rozbita przez trzy państwa. Co prawda podejmowano próby jej odzyskania np. książęta Wawna i książę, jednak ~~w końcu~~ w końcu nie udało się. Polska przetrwała dopiero w 1918 r. W społeczeństwie ~~panował~~ polskim panowały różne postawy wobec zabójców. W swojej pracy chciałbym charakterystyzować te ^{współczesne} postawy w XIX wieku. Wyodrębniłem ~~trzy~~ ^{cztery} rodzaje postaw: walkę zbrojną, pracę organizacyjną, ~~pracy~~ ^{pracy} współpracę w celu uzyskania autonomii, a także tzw. zaprzaczenie.

Pierwszą okazyją do odzyskania niepodległości poprzez wojnę zbrojną nadarzyła się już na początku XIX. Wierzyła się ona z postacią Napoleona, a jej zwolennikami byli m. in. Józef Bonaparte oraz Adam Czartoryski. Cesarz Francuzów w zamian za pomoc Legionów Polskich, a tym Legii Nadwiślańskiej, na mocy traktatu w Tyliczu z 1807 roku proklamował Księstwo Warszawskie. Pragnęliście się to do swojego udziału polaków w wyprawie na Rosję. Stawali oni drugą, najliczniejszą siłą w Wielkiej Armii. Jednakże zaburzona się ona ~~brzo~~, a nadzieje na własną przyszłość ~~nie~~ ^{nie} spełniły się.

Kolejnym momentem zrysem były tworzące w latach 1830-1831 powstanie listopadowe. Jego generałami byli z Turcji przez Czarów, a zaważeniem króla polski, karmatyzacji, ~~nie~~ a także

brała bratniej miłością do ideału legalnej opozycji. Już w 1819 ujął Walerian Łukasiński założyć Włocławski Komitet Polski, a w 1821 Towarzystwo Patriotyczne. Jedną z organizacji, która do wybuchu powstania przyczyniła się w największym stopniu, było założone w 1828 Spowieszenie Podchorążych. ~~Jeżeli~~ ~~z~~ ~~po~~ ~~wybuchu~~ ~~powstania~~ ~~powstało~~ ~~się~~, że ~~jest~~ ~~to~~ ~~ma~~ ~~całkowicie~~ ~~niezależny~~ ~~charakter~~ ~~niezależny~~. Jednocześnie z powodu złego dowodzenia, przewagi militarnej Prusji, a także niedociągania niemieckich stancji powstanie upadło. Dopiero dzięki jednemu do śmierci wielu młodych, a więc skądś wziętych przetrwał, ~~to~~ ~~nie~~ ~~tylko~~ ~~ludzie~~, a także represji, które zwróciły uwagę dotychczasową do czasu 1815-1830.

Początek Wielkiej Emigracji również podejmowano ten temat. W programach Towarzystwa Demokratycznego Polaków, a także Głównego Komitetu Polskiego znajdowała się walka z Prusami. Polacy działali również w organizacjach ~~secesyjnych~~ ~~w~~ ~~secesyjnym~~ ~~up~~ ~~do~~ ~~nie~~ ~~zależnym~~ ~~w~~ ~~Wielkiej~~ ~~Europie~~ ~~Muzułmańskiej~~. Doprowadziło to do wybuchu kolejnych powstań: krakowskiego w 1846 ~~z~~ ~~i~~ ~~wielkopolskiego~~ ~~podczas~~ ~~wojny~~ ~~przeciw~~ ~~Prusom~~ (1848). One także stały się powodem do zabójstwa austriackim zlikwidowania autonomii Przemyskiej, Krakowskiej, a w pruskiej Wielkiego Księstwa Poznańskiego.

Ostatnim powstaniem w XIX wieku było Powstanie Styczniowe, które wybuchło w 1863 roku. Jego głównymi wodzami była trójka: generałowie z Zygmuntem Paderewskim i Stefanem Batorowiczem na czele. Dowiedzieli się oni, nie tylko niepodległości, ale także nowych reform społecznych, dla tego spalił się ze społeczeństwem białym, którym na początku przetrwał powstaniem walczą. ~~Jednocześnie~~ ~~z~~ ~~ostatnim~~ ~~powstaniem~~ ~~Pruskiej~~ ~~autokratyzm~~ przejęli nad nią kontrolę. O ile powstanie listopadowe miało pierwsze miejsce na porządku, to styczniowe stało się jedynym bezsensownym zwycięstwem. Małe partyzanckie grupy nie miały szans z regularną armią, a resztki armii ~~w~~ ~~nie~~ ~~zależnym~~ ~~powstaniu~~ ~~przeciw~~ ~~Prusom~~, jak p. medus, upadła.

Walka zbrojna przyczyniła się do wywołania zniszczenia i śmierci wielu Polaków. Zginęło ogromna ilość młodych ludzi, prawdziwych

Jednak z powodu walki z cenzurą, znajdował się na skraju "zapomnienia". To on był inicjatorem branki cenzury literatury o manifestujacej. Już wcześniej prof. Gierowski, jego referencyjne miały namo przeszkonić, ponieważ nie dotrzymał on zmian, które zostały w społeczeństwie. Dużo ludzi przysięgł, po postawieniu się cenzurze, przysięgł ~~dotrzymać~~ tajnego uwarunkowania, dzięki któremu polacy nie ulegli rasyfikacji.

W zakresie architektury w drugiej połowie XIX wieku, z powodu kryzysu cesarstwa, nastąpiła ekspansja geoplanskiej architektury. Jej głównym architektem był Józef Giedonowski, minister spraw zaprowadzenia architektury cesarstwa namiestnik Galicji. Artykuł odnosił się do postawienia Austro-Węgry w 1867 roku. Franciszek Józef w związku z ujedynieniem, nadaje Galicji rangę autonomiczną. Stał się przyczyną, że tam, Austriacy, ujedynienie, udzielił pięciu rzesz. Zrobienie rasyfikacji się podoba kulturowo, językowo, intelektualnie polskie uwarunkowanie. To uwarunkowanie z zakresu architektury uwarunkowało na wielu wybitnych polskich up. Józef Piłsudski.

W zakresie prawnym od początku prawnie działali rządownicy tej polityki. Głównymi przedstawicielami jest Hipolit Cegielski, ekspert "Bazaru", prawnik, nowocześnie uwarunkowania. Przez całą historię Zakładu ~~na zimnie~~ + porównanie cesarstwa i lasu uwarunkowania się wyplądano. Zakładano również biblioteki cesarstwa prowadzone tajne uwarunkowania. ~~Stano~~ postępowano w zgodzie z prawem na podstawie, edukacja, kultura i ostatecznie intelektualnie uwarunkowania. To uwarunkowanie dzięki temu budowało, a nie postawiało ~~zawiesz~~ postawianiu, ~~postaw~~ polacy pretensali najtandniejszy chęć germanizacji jakimi była uwarunkowania XIX w. in. Kulturkampf w latach 1871-1878. ~~Przy~~ w tym czasie w 1885, czy działalność Karkoty. Warto dodać, że prawnie uwarunkowania intelektualnie jedynym w zakresie prawa, ce uwarunkowania ~~to~~ konspiracyjne.

Mimo że uwarunkowania ta postawa była najlepsza, jako polacy mogli przysięgą, mimo iż uwarunkowania zakładała ona uwarunkowania walkę z uwarunkowaniami niepodległościowymi (np. Aleksander Wielkopolski). Uwarunkowania stała ona uwarunkowania uwarunkowania, ~~na uwarunkowania~~ uwarunkowania.

Edukacja przyszłych pokoleń, tak aby jak najlepiej przygotowały
 się do walki o niepodległość, o wypracowanie własnego państwa, o odzyskanie
 tak jak dokonano tego w Galicji. Podobna myśl istniała również
 w zabrze rozgłoszone, że stworzyła nam nam przykład Finlandii.
 Jedynym w zabrze punktem uniezależnienia ^{z państwa} był E. mianowany,
 walczył o wyzwalanie z walki zbrojnej przygotowała się do ma-
 roz nowego rozwoju państwa i państwa, w niepodległej.
 II kręgi polityki stanowi zdecydowanie należały do t. r. P.
 Polski A.

Ostatnią postawą jest ten, że pamiętać zapamiętać, żeby odnieść
 nie walczył o niepodległość i uległ ucieczce, ucieczce
 braku germanizacji. Najlepszym przykładem jest generał Józef
 Zajaczkowski, podległy wybrany, cenzury, w 1893 roku
 za represje na in. wprowadzenie cenzury po raz kolejny w 1893 roku.
 Wzrostu nie wymagała ona z jednej strony, była to terminowa
 system ~~wprowadzenia~~ depolonizacji wprowadzonej przez zabobnie.
 Wzrostu nie wymagała ona z jednej strony, była to terminowa
 działalność, jej dowód, cenzura, walczyła. Pierwszą wymagała mierzyć
 kraj, cenzura, umiarkowana, jednolita, walczyła. Pierwszą wymagała mierzyć
 państwa. Najbardziej mierzony charakter, działalność, walczyła.
 Ziemie polskie w cenzurze, nie ucieczki, moment, jakimi
 były I wojna światowa, trwająca w latach 1914-18. Dopuszczono
 rozstrzelanie, walczyła, walczyła, walczyła. Walczyła, walczyła.
 i niesłusznie w walce, walczyła, walczyła, walczyła.
 Wypytanie XIX wieku, postawia, walczyła, walczyła, walczyła.
 to co było, jedna z postaw, ich upadek.

W najlepszych pracach maturzyści wyjaśniali różnice między romantyczną i pozytywistyczną wizją walki o niepodległość oraz ukazywali złożoność zjawisk historycznych, dostrzegając ich aspekty polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe. W przytoczonym poniżej wypracowaniu zdający nazywa postawy Polaków wobec zaborców i określa zakres ich postępowania w stosunku do władz zaborczych, wymienia przedstawicieli poszczególnych orientacji i stara się dokonać oceny skutków ich działalności dla odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 roku. Porównuje wymienione przez siebie postawy wobec zaborców i podaje, jakie przyniosły one skutki. Praca jest syntezą postaw Polaków wobec zaborców w okresie walki o odzyskanie niepodległości.

Oron. Ocena postaw i działalności Polaków wobec zaborców
 jest sp. kwestią, szalenie skomplikowaną - ^{wynika} wynika z
 różnorodności warunków w 3 zaborach oraz ~~trudna~~ niemożliwością
 jednoznacznego ocenienia głównych postaw i zachowań (np.
 kontrowersje dot. pow. magnackiego Wielkopolskiego). W mojej
 pracy ramami czasowy - ~~to~~ będą z jednej ~~strony~~ ~~strony~~
 strony rok 1815 (czyli po "100 dniach" Napoleona, czy w tym roku
 ustalenia tańszewskiego kongresu, wzięty w zrycie i okrojonego
 konstytucyj. Królestwa Polskiego) z drugiej zaś powstała rewolucja
 1905 roku. Znacznik trudniej będzie wyznaczyć ramy tematyczne,
 gdyż wielkie znaczenie ~~to~~ w kwestii determinowania różnych
 postaw wobec zaborców ma m. in. wielka emigracja.

Niezależnie Królestwa Polskie (po powstaniu ~~państwa~~
~~na królestwo Kongresowe~~) odgrywało ~~ważną~~ szczególny rolę w kwestii

Po upadku Napoleona, w nastąpił era Metternicha i
 jednak w całej Europie, a także ~~w~~ wśród Polaków,
 narastały tendencje narodowe i niepodległościowe.

W Polsce przez cały XIX. wiek się zaszewczyły trzy
 modele postaw wobec zaborców. Pierwszy z nich kładł nacisk
 na zbrojne odzyskanie niepodległości (np. stronnictwo
 "szarych" przed powstaniem styczniowym były siły ~~antypolskie~~
 które doprowadziły do wybuchu powstania listopadowego).

i stronnictwo „ugodowe” - nastawione na uzyskanie możliwie
 największej autonomii i ustępstwo ze strony zaborców (np. „millewary”;
 stronnictwo Wielkopolskiego przed powstaniem styczniowym; „Kaliszanie”
 z braćmi Aramojowskiemi bractwo elity galicyjskie dążące do
 jak największej autonomii wewnątrz monarchii Habsburskiej)
 , oraz zwolennicy pracy organicznej, którzy do dążyli do
 poprawy stanu sytuacji ekonomicznej i społecznej ziem
 polskich, często jednocześnie wycofując się z życia
 politycznego (za przykład mogą tu posłużyć Franciszek
 Karwanowicz-Drochi-Lubecki który działał na rzecz rozwoju bankowości,
 polityki finansowej i fiskalnej, G. Staszic - wybitny działacz
 społeczny, zajmował się rozwojem przemysłu i szkolnictwa.)
 Ta trzecia postać była szczególnie popadana w zabornie
 Prusów, gdyż panowała tam najlepsza koniunktura ekonomiczna
 i (np. zakłady Hapolda legnickiego).

Oczekiwanie ~~u~~ reprezentantami każdego z
 3 ugrupowań, użył modelu modelu często nie byli
 ze sobą zgodni, a a nawet otwaroie się zwalili.

~~Szwajcarska~~ Antykwista Polaków dzielili, lewicowe
 kontakty przyrodnej Polski w Działce Wielkiej emigracji
 byli podzieleni na dwa główne oboje - konserwatywno-monarchistyczny
 Hotel Lambert z ks. Czartoryskim i Towarzystwo Demokratyczne
 Polskie - (z Jonkinem Leleucem) w Lewicowe, republikańskie.
 Podobne sprawy dzielili działaczy socjalistycznych i prawników
 z końca XIX. & od antymonarchistycznej ideologii SDKP, przez
 narodowo-niepodległościowe PSL aż po prawosyjskich, nastawionych
 na pracę organiczną działaczy prawnicy.

Obygnie znaczenie dla postaw Polaków wobec zaborców
 miały (nieudane zresztą) powstania. Wpadki powstań same
 myślowe powstania były często działaniami pojedynczych stronnictw,
 którym sprzeciwiały się inne. Ten brak zdecydowania doprowadził
 m. do upu btydów w trakcie powstania listopadowego.

Wpadki powstań sprzyjały z jednej strony umocnieniu
 stronnictwa ugodowych i konspiracyjnych, z drugiej
 zaś powodowały zmiany nastrojów i woli walki społeczeństwa.

edukacji; ~~alfabetyzacji~~ alfabetyzacji oraz rozwoju i umocnieniu przemysłu. Działalność ugodowców z Unii polskiej ma cele wpisane na ten czas ustępstwa polityczne, gospodarcze i społeczne. Dzielni działacze konspiracyjnej pod koniec XIX w. zaczęli się formować przede wszystkim polityczne, ~~co miało istotny~~ - również socjalistyczne, narodziło prawnicze jak i chłopskie. Miało to istotny wpływ na kształt państwa polskiego.

Na terenie Galicji panowała szlachta (a po ~~moderacji~~ okrucieństwie państwa cesarskiego i konstytucji w II poł. XIX w. przez szlachtę) subordynacja polityczna (choć nie gospodarcza). Powodowało to na uformowanie się Polaków stała elita politycznych, doświadczonych w działalności parlamentarnej. Wiele zmian historycznych uważa, że Galicja Królestwa Galicji i Lodomerii stała się „polich Piemontem”.

Organizacja postawy do skrajnego lojalizmu wobec zabójcy uważa za nie tylko przesadnie ale wprost szkodliwie. Za przykład mogą posłużyć stanczyści.

Stanczyści przesyłali listy do cesarza Austro-Węgier „Panujcie sobie spokojnie i spokojnie” dawać jak skrajny lojalizm widać się często w środowiskach Polaków.

Zasadniczo ocena postaw Polaków wobec zabójcy jest niezwykle trudna. Z tego dnia docierają stanczyści można jednak stwierdzić, iż są fakty istniejące tak liczących i różnorodnych ugrupowań i stronnictw oraz silne zaangażowanie ówczesnych elit polskich w kwestie niepodległości i losów Polski. Świadczą o tym determinacji i aktywności ~~niektórych~~ ~~rodzącego~~ się w XIX w. „narodu polskiego”.

Był w kwestii oceny skrajnych postaw osobiste uważa, iż również działacze którzy doprowadzali do wybuchu szkodliwych postaw dla sprawy Polaków powstań jak i skrajni lojalisci działali ~~niezgodnie~~ ~~nie~~ ~~przynajmniej~~ ~~nie~~ ~~z~~ ~~niektórymi~~ ~~ocenił~~ ~~nie~~ ~~negatywnie~~ - obie postawy ~~nie~~ ~~z~~ ~~niektórymi~~.

~~zżenie~~ pogarszały tylko sytuację Polski.
 Uszczelnienie działań i kierunki polityczne winny być
 obierane na podstawie jak najlepszej perspektywy politycznej,
 gospodarczo-społecznej i ~~by~~ być zgodne ze zdrowym
 rozsądkiem (postronnie strzeżenie zwyciężyć nie mogło się
 dać). Działalność społeczna, gospodarcza i polityczna (ale
 rozsądna i realistyczna) była najlepszą drogą ku wolnej
 Polsce. Ustąpiła powściągliwość i realizm działaczy niepodległościowych
 mógł mógł tylko przyspieszyć odzyskanie przez
 Polskę suwerenności np. u dżenit Uioqny Ludów bndi
 pod koniec XIX w. gdy formowały się trójprzymierze
 i trójporozumienie.
 W niniejszej pracy nie odwołano się
 do ~~oceny~~ ocenienia postępy emigrantów (zarówno
 welloj emigracji jak i pozostałych fal emigracji np.
 z Galicji) gdyż uważa, iż działalność zarówno poza
 granicami bez granic jak i na jego terenach na
 podległość. Inś laktia udaję się na zachód
 dla pracy bytu czysto dopo importacji pocięty
 polityczne wrócić zachodnie do Polski - a to
 należy ocenić poetycznie.

Do rzadkości należały prace, w których zdający świadomie odnosili się do historiografii i ocen historyków Andrzeja Gierowskiego, Stefana Kieniewicza. Zdający częściej zwracali uwagę na twórczość pisarzy i poetów podejmujących zawarty w temacie problem, podawali przykłady takich dzieł, jak „Dziady” Adama Mickiewicza, „Kordian” Juliusza Słowackiego czy obrazów Jana Matejki, Wojciecha Kossaka i Jacka Malczewskiego, co jest cenne z racji przytaczania informacji z innych przedmiotów.

Wielu maturzystów ma problem z właściwą selekcją faktów. Zdarzały się prace, w których zdający zamieszczali szczegółowe opisy przebiegu wojen napoleońskich, powstania listopadowego, powstania styczniowego.

Słabą stroną zdających było również nieumiejętne posługiwanie się terminologią historyczną np. mylono rugi pruskie z wywózkami na Sybir, uwłaszczenie ze zniesieniem pańszczyzny, kongres wiedeński z konferencją paryską, bitwę pod Raszynem z bitwą pod Radoszycami. Należy zauważyć, że problem braku znajomości terminów historycznych oraz nieprawidłowego ich stosowania dotyczy zarówno zdających historię na poziomie podstawowym, jak i tych, którzy na egzaminie z historii wybrali poziom rozszerzony.

Temat drugi został wybrany przez mniejszą grupę zdających egzamin z historii na poziomie rozszerzonym. Na ogół prace te prezentowały niższy poziom niż wypracowania na temat pierwszy, jednak zdarzały się prace wybitne, świadczące nie tylko o olbrzymiej wiedzy merytorycznej, ale przede wszystkim o głębokim zaangażowaniu emocjonalnym w charakteryzowane i oceniane postawy Polaków wobec władzy komunistycznej w latach 1945–1956. Podobnie jak w przypadku wypracowań o postawach Polaków w XIX w. przeważały prace w układzie chronologicznym. Wielu zdających opisywało wydarzenia polityczne w Polsce w latach 1945–1956, podając na marginesie rozważań informacje o reakcjach społeczeństwa. W najpełniejszych realizacjach tematu zdający

wykazywali się znajomością dokonań zbrojnego podziemia w walce z władzą komunistyczną, podawali przykłady postaw rotmistrza Witolda Pileckiego, generała Augusta Emila Fieldorfa, pułkownika Jana Rzepeckiego, Józefa Kurasia „Ognia”, Danuty Siedzikówny „Inki” oraz posługiwali się terminem Żołnierze Wyklęci, WiN, NSZ. W najlepszych pracach dostrzegano złożoność problemu postaw duchowieństwa wobec władz w latach 1945–1956, a ich autorzy powoływali się na prace Jerzego Eislera, Wojciecha Roszkowskiego, Jana Żaryna czy na filmy i spektakle Teatru TV, wystawy organizowane przez IPN poświęcone wyżej wymienionym postaciom. W poniższym wypracowaniu można zauważyć, że piszący orientuje się w realiach Polski po zakończeniu II wojny światowej i rzeczowo przytacza fakty historyczne, a następnie je omawia. Widać zaangażowanie emocjonalne autora, który opisuje sytuacje Polski po 1945 r. i nadzieje, jakie budziło zakończenie wojny, a jednocześnie pokazuje działania, które doprowadziły do zniewolenia wobec ZSRR. Dostrzega negatywne skutki działalności komunistów i odpowiednio je ilustruje.

... Polska po zakończeniu działań wojennych, według post-jałtańskiego porządku świata znalazła się w obszarze państw komunistycznych. Już za czasów II wojny światowej działali w Warszawie bojownicy komunistycznej, to w końcu komuniści w styczniu 1945 osłabiali Warszawę, jako AL, w szeregach armii ZSRR idąc dalej w kierunku Berlina. Polska zaczęła z nowymi granicami w momencie zakończenia wojny, jednak nie od początku znalazła się pod silnym oddziaływaniem władz komunistycznych, które zaczęły się do odwrócić w 1956 roku. Postawy Polaków były w tym nieco ponad dziesięć latami, obecnie różna, jednak przyjmując wszystkie dane historyczne PRL to ten ten okres był najpóźniejszym a społeczeństwo mogło odbywać się po trudach II wojny światowej. Na tym większą uwagę zwracają nie ci, którzy walczeli.

Najmniej, społecznie było w pierwszych latach po 1945 r. Na obczy panowało postępowanie w zakresie powstał wszak tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, w którym jednym z wiceprezesa był Stanisław Mikolajczyk, przedwojenny działacz ~~PPS~~ Stronnictwa Ludowego, za czasów wojny delegat rządu na kraj. Po woj-

dwie gdzie się pojawiały w budżetach społeczny aplawr a ma-
 nifestacje dla dwadziecioletniego PSL były np. w Głuchowie
 rozgarniane przez milicję. Poparcie w handlu dla PSL
 było bardzo duże, co komunisty zignorowali w 1947
 roku robiąc fasadowe wybory do parlamentu, w których
 udało im się wygrać przewagę głosów wygrał PPR wraz
 z powojennym PPS. PSL poniósł „sramotną klęskę”, zaczęły
 się również aresztowania działaczy tej partii, sam M.
 Kojanowski musiał się salwować ucieczką z kraju przy po-
 mocy ambasady Stanów Zjednoczonych. W ogóle aresztowa-
 nia powojenne stały się najpopularniejszą formą represji
 na co najbitniejszą jednostkę w społeczeństwie.
 Z polityków został wszak aresztowany też chociażby
 Puciak, przedwojenny PPS-owiec również istotną postać
 za czasów rządu opoz. Aresztowani byli to już od epoki
 „Bura” żołnierze AK. Przytądowo już podczas akcji
 wyzwolenia Wilna AK sprawnie współpracowało z
 AL i Armia Czerwona, by następnie bezpodległości
 sztab dywizji został aresztowany na przesłuchaniu przez
 NKWD. Wszak słynny „proces szesnastki” w Mos-
 kwie obejmował deponenta Okulickiego ps. „Niedziadek”,
 w historiografii ośmianego również, jednak będzie co będzie
 jednego z ojców decyzji o Powstaniu Warszawskim, stał
 też niedość do upamiętniania się Ak-owców, nawet po
 decyzji komandanta o złożeniu broni w zamian za-
 rękami innych tajnych struktury. Tajne struktury ros-
 tały jednak dość szybko infiltrowane przez komunistów
 i nie miały wypracowanego odróżnienia na losy Polski
 W końcu przysięż debet o amnestii Ak-owców i składaniu
 przetrzymanej broni. Wiele tak też postąpiło, jednak
 znaleźli się również przeciwnicy władzy komunistycznej,
 którzy chcieli iść dalej, few „żołnierze wyklęci”.
 Byli to niewielkie oddziały, pod dowództwem mjr.
 Aleksandra Dębskiego „Zapory”, mjr. Józefa Jankowskiego
 „Ognie” (notabene byłego w 1945 r. w UB).

innym. Walczyli partyzancko, głównie na górze subanicko-wahnych. Federacja była jak Podlasie czy Podhale. Przez pewien czas byli aktywni na Pomorzu, tutaj znany proceder samobójczy „Inki” brutalnie zamordowanej przez UB. Niezależnie od nielicznych kontrowersyjnych przypadków, brutalnych mordów miejscowych koczowniczo wędrujących ludowej, jeszcze bardziej upolityczonych w komunistycznej propagandzie „band koczowniczych” trzeba jednak przyznać iż jest to najbardziej narażony obszar na Polacy w okresie stalinizmu próbali walczyć, jednak społeczeństwo, w dużej mierze zastraszone przez władze komunistyczne, nie poddało walczącym pomocnej dłoni.

Rozprawa z podziemiem z czasów wojny również trwała przez cały okres stalinizmu. Komunistycznymi służbami, co lubią podkreślać antypenci o korzeniach często żydowskich, tworzył namisłki procesów, w których zesłano walczących w AL na łonie śmierci. Następnie system przysłał jest strażnik Witold Plecki, za udział w wojnie przekazyjący raport o Oświęcimiu, po wojnie spędził kilka lat katowany i w końcu zastrzelony w majątku państwa przez niejakiego Śmietanśkiego w więzieniu UB. Najwięcej zastrzelonych sporczyła na „Izrael” przy więzieniu na Rakowieckiej na Mokotowie, tam zapewne spotykał gen. Emil Fieldorf ps. „N1”

Postępowała też infiltracja przez tajne służby społeczeństwa. Wiele było gwiazd przymuszanych do wstąpienia w szeregi partii (tu jednak wielu było ściśle oddanych sprawie), jak i również stawiania się tajnym Współpracownikiem, nieładko przez szereg, lecz również z innymi, czasem finansowymi pobudek, dobrowolnie. Stąd też każdy np. kapitan miał terche, w której pisał donosy i sprawozdania z jego dotychczas, jak również ocenianie jego stosunku do Stolicy Ludowej. Z kolei widać się również kontrowersyjna sprawa tzw. „kiercy patriotów”, szeregi oddanych władzy.

komunistycznej, negatywnie oceniającą postępowania papieża, jak i popychała Wyszynskiego. Niekiedy jest najsterzej obecny właśnie w latach stalinizmu. Więcej się też kotem PAX-owcem, zinnierci współpracującym z władzą ludową i niezawidła w ręce wolta rki, szefa Bolesława Piaseckiego. Piasecki przed wojną był znanym działaczem Kalangi i ONR, zapadłym antysemitem i antykomunistą; po wojnie zaś zamiast swoje podejście do tenatu, miał jako legitymizując swoją osobę władzą ludową. Owey w czasie, wpływ na to miało ^{zapewne} pomaganie i zamordowanie syna Piaseckiego przez nieznaną sprawców; niemniej postać Piaseckiego była propagandowana do postawy kolaboracyjnej przez Sądowiska narodowe.

Problemem przeciw działaniom niepostrzeżenia wobec władzy był fakt, iż stalinizm wdrożyć się we wszystkie sfery życia, nadawał nowe role społecni, am legetyzował trud robotnika, „dumy państwa”. Jedną z tych pierwszych latkach nie mamy bronić. Słowa robotnika, czy wartości utraciłych społeczeństwa dla latonich komunizm stał się niepodległą ścieżką do podwójnej szenia ich warunków bytowego. Także wapiło, pomimo iż dowódcami byli ~~Włodarczy~~ walczyli w kampanii radzieckiej 1920. Rokossowski czy Bondrełowscy, było kamie i stano się chluba państwa jako Armia Ludowa. (Pomimo niemoralnych występów Michala Boli - żyroskiego na olimpiadzie w Helsinkach w 1968; sprawa rybka za tuszewana, jednak zrehabilitowano go ze stanowiska).

Wszerechnopomocząca cenzura spragnęła, że co mniej zainteresowanych w sytuacji wielokrotnego społeczeństwa wzięła komunizm nie wydawała się szkodliwa; propaganda zaś wskazywała iż komunizm walczy o polską i przeciwieństwo do imperialistycznym Stanów Jednoczonych. Wielu poetów dawa się nawiązać na komunizm - Takim Włodem Ciurkiewiczem, że to Niemcy dokonali Zbrodni Katyńskiej). Sławomski; Mitose (attaché kulturalny

w Paryżu) czy też Symbonka pisząca wiersze o Stalinie. Pomimo i.e. potem dwóch ostatnich walkach odwróciła się od tej ideologii, polazując za nowym, otulającym, natomiast dały się odczuć wpływy proponowanej przez komunistów. Powstały też nowe kluby sportowe pod patronatem wojska - CWKS przejął tradycje przedwojennej „legii”, zaś w całym kraju powstały WKS-y czy milicyjne „Gwardie”. Właściwie twórcami umiemy, że chociaż w tym czasie społeczeństwo przez pewien moment (tu przed wojną granicą konizacją może być rok ok. 1956), wolało kluby mniej związane z systemem - „Polonia” przemianowując przez pewien czas na „Kolejarka” czy też „Gracanie” w odwołaniu od CWKS-u czy GTS-u „Wista”. Tamtejsze organy pasowały niezmiernie z linią partii, radcy; już ok. 1969 zmieniły na przykład wstępnie zarobki. Wydarzenie oparte jednak kontrolowanej przez partię. Społeczeństwo polskie było jednak w dwóch mierze po prostu bierno - miało wiele profesjonalnych problemów związanych z organizacją, odroboczeniem obywateli po wojnie: ogólnym budowaniem nowego państwa, żeby angażować się w walkę z systemem. Oczywiście wielu było kontestujących, jednak skoro za głębią kont. nt. władzy ludowej można było trafić do więzienia, to jednak stanku była zbyt wysoka. Polacy więc po sobie krytykowali system, jednak do końca było to ośmię, potęgowała na zachodzie przez obrachki propagandowe, jak chociażby „Wzrost i wspaniałe wschodnie kwiaty” Bilantowi przez dzieci. Także śmierć Stalina, po sobie świętowana przez społeczeństwo, nie zmieniała polskiego położenia. Stało się to dopiero w roku 1950 - odbyłi po wystąpieniu Chruszczowa na zjeździe KPZR, piętnującym „błąd i wypaczenia” doktryny Staliniizmu, śmierć Bieruta w Moskwie i wybranie na przewodniczącego PZPR wówczas więzionego za „odchylenie” Gomułka, był jednak tym prawdziwego szoku dla władzy. Oto prawdziwa historia partii, naj-

nijmniejsza grupa społeczna, robotnicy z zakładów legielskiego w Poznaniu się zbuntowali. Oni Poznaniec czasem był pierwszym symbolem erozji komunizmu, w następnych latach mogli być silniej ukierunkowanymi w społeczeństwie, ale już nie na tak moskiewskich zasadach i ~~zadaniach~~.

Postawa Polaków w latach 1945-1956 można interpretować dwójako - z jednej strony jako ogół społeczeństwa było to przystosowanie; oportuniizm; ewentualnie która kontestacja groźna naszymi ludźmi. Wielu pojął to się kłopotliwie z systemem; często były to osoby słabsze, ubogie w sensie materialnym i psychicznym (jak on zabójca Plechwego - Smietanśki), lecz również księża, patrioci - Piasecki - Turwin, Szymborska; Miłosz; wojskowi; sportowcy itd. Za chęć społecznego dostatecznego życia byli oni gotowi w najlepszym przypadku nie kontestować komunizmu.

Z drugiej strony mamy polityków jak Mikołajczyk, promesa Włocławskiego; generała M. Ma. czy t.m. Piłchickiego; „Jankę”; „Zapę”; „Ognia” żołnierski wybuch dla litwiny Polska imaczyła coś więcej, a zmuszeni byli do religijowania się, czy nawet oddania za nią życia. Niestety, te chwalebne osoby w ogóle obojętne w tamtej dekadzie kraju nie miały szans; dłużej w przemawianiu upamiętnienia z czerwca 1956 jako prowokatorzy lub szalbrycy litwiny podnoszą rękę na władzę ludową, zaś władza im „ta rękę odciągnie”. Przez pierwsze dziesięciolecie może i taki było. Jednak naród polski po dekadzie przystosowania się zaczął tworzyć pozytywny ferment, litwiny spracowane dopiero 30 lat później, ale jednak sprawnie obywatelskie przez Polskę niezależności, to o co walczili żołnierze wybuchu czy robotnicy z fabryki legielskiego.

Prace opisujące drugi temat zawierały wiele błędów merytorycznych. Zdający mylili referendum ludowe z wyborami w 1947 r., Bolesława Bierut z Władysławem Gomułą, PZPR z PPR, reformę rolną z uwłaszczeniem. W nielicznych pracach prowadzono rozważania na temat przyczyn aprobaty przemian gospodarczych w Polsce przez część społeczeństwa. Na ogół nie podnoszono problemu dróg awansu społecznego w okresie stalinizmu i jego wpływu na postawy wobec władzy komunistycznej.

Należy zauważyć, że oba tematy zostały tak sformułowane, by piszący mogli zaprezentować swoje stanowisko, przedstawiając własną ocenę wydarzeń historycznych i postaci, które w nich uczestniczyły. Zrozumienie przez absolwentów szkół ponadgimnazjalnych różnych dróg, którymi

podążali do niepodległości Polacy w XIX w. i różnych postaw wobec narzuconej władzy komunistycznej w XX w., jest jednym z najważniejszych zadań edukacji historycznej.

3. Wnioski i rekomendacje

1. Problemy maturzystów z poprawnym rozwiązywaniem zadań wynikają najprawdopodobniej z:
 - ograniczonej, pobieżnej znajomości wydarzeń i postaci historycznych. Analiza wyborów zdających w zadaniach zamkniętych pokazuje, że zdający bardzo często udzielają odpowiedzi sugerując się pojedynczymi słowami występującymi w tekstach źródłowych. Często myślą wydarzenia historyczne, przypisując nieprawdziwe znaczenie danemu zdarzeniu i mają problemy z właściwym umiejscowieniem na osi czasu, a postaci historycznej przypisują inne czyny niż te, których dokonała,
 - nieprecyzyjnego stosowania terminologii historycznej (zdający często posługują się językiem kolokwialnym, mają trudności z precyzyjnym określeniem lub nazywaniem zjawisk i procesów historycznych). Maturzysta prawdopodobnie nie rozumie znaczenia słów, których używa. Kontekst, w jakim występują one w tekście, pozwala domyślać się, że są dla niego obce znaczeniowo,
 - opanowania w niezadowalającym stopniu przez większość zdających umiejętności czytania ze zrozumieniem, co skutkuje niezrozumieniem polecenia lub tekstu źródłowego. Polecenie w zadaniu jest konkretne i jasno sprecyzowane, natomiast zdający ma problemy z odpowiedzią na postawione pytanie lub przedstawiony problem. Często wynika to z braku wiedzy na dany temat, ale zdarza się, że zasób słownictwa jest zbyt ubogi i wypowiedź jest nieprecyzyjna, lub wręcz fałszywa,
 - braku umiejętności analizowania wskazanego materiału i wyciągnięcia wniosków z tej analizy. Mając podany fragment zaczerpnięty z opracowania, zdający nie potrafi określić myśli przewodniej danego tekstu czy wskazać, jakiego wydarzenia dotyczy i o jakiej postaci historycznej jest dana wypowiedź lub opinia,
 - braku umiejętności formułowania lub wskazywania odpowiedzi zgodnie z poleceniem. W zadaniach zamkniętych zamiast jednej poprawnej odpowiedzi zdający wybierają dwie, a w zadaniach otwartych po udzieleniu poprawnej odpowiedzi dopisują komentarz, który dyskwalifikuje poprawność całego wywodu. Często ilustracja będąca w zadaniu materiałem pomocniczym stanowi problem dla zdających, gdyż interpretują oni detale i wyciągają wnioski sprzeczne z prawdą,
 - trudności poprawnego formułowania wypowiedzi pod względem językowym. Zdający przystępujący do egzaminu powinni więcej uwagi poświęcić wzbogaceniu zakresu środków językowych, którymi się posługują. Bardzo często używają oni podstawowego słownictwa i najprostszych struktur gramatycznych, a i tak przekazanie komunikatu jest często zaburzone na skutek mało precyzyjnego ich użycia. Dobrą praktyką jest wprowadzenie oraz utrwalenie słownictwa nie tylko historycznego w odpowiednim kontekście, tak aby nie tylko znali znaczenie danego słowa, ale potrafili go użyć poprawnie w danej sytuacji komunikacyjnej.
2. W dalszym ciągu problemem osób decydujących się zdawać egzamin z historii jest brak biegłości w posługiwaniu się słownictwem z zakresu historii i nieumiejętna praca z mapą. Wiele słów, które występują w źródłach historycznych, nie pojawia się w codziennym języku, gdyż przestały funkcjonować. Zdający często przytaczają archaizmy w swojej wypowiedzi, a z kontekstu wypowiedzi wynika, że nie znają ich znaczeń. Często nie potrafią odczytać legendy tłumaczącej treść mapy. W zadaniach wymagających podania tytułu mapy pokazującej dany proces historyczny używają nieprawdziwych lub zbyt ogólnych sformułowań.
3. Należy pracować nad kształtowaniem umiejętności pisania dłuższych wypowiedzi na zadany temat z uwzględnieniem selekcji materiału faktograficznego, ponieważ maturzyści w zadaniach rozszerzonej odpowiedzi w większości nie potrafią w sposób jasny, klarowny i czytelny omówić zagadnienia. Przez to wypowiedź jest obszerna, ale większość podanych wydarzeń nie dotyczy tematu. Niejednokrotnie brak koncepcji w jasnym przedstawieniu omawianego tematu powoduje, że wypowiedź jest chaotyczna.

4. Błędy popełniane przez zdających skłaniają do wyciągnięcia wniosku, że w edukacji historycznej należy więcej uwagi poświęcić dokonaniom poszczególnych postaci historycznych. Może to pozwolić na lepsze zrozumienie zmian zachodzących w życiu społeczno-politycznym oraz gospodarce i kulturze. Zdający z powodu nieznamości postaci historycznych często mylą ich dokonania i przypisują im nienależne zasługi. Warto w procesie dydaktycznym eksponować rolę, jaką odegrały poszczególne postacie historyczne, prowadząc zajęcia metodami aktywizującymi, np. debatą oksfordzką.